

Zwitserland en India modellen voor een Europese federatie

De discussie omtrent karakter, competentie en vormgeving van de Europese Unie woedt volop, nog aangewakkerd door de naderende Europese verkiezingen. Beide uiterste zijden van het spectrum worden ingenomen door enerzijds de “nationalisten” die alle bevoegdheden voor de natiestaat willen behouden c.q. terugnemen, bijvoorbeeld Wilders en Le Pen; anderzijds de “federalisten” die toe willen naar een – gefedereerde – Verenigde Staten van Europa, zoals bijvoorbeeld Guy Verhofstad. Argumenten voor deze laatste visie zijn ondermeer de ten gevolge van de demografische implosie en economische “dip” slinkende positie van Europa in de wereld door bundeling van krachten te versterken. Ik zou daar aan toe willen voegen: nauwere militaire afstemming op elkaar is ook geen overbodige luxe, nu in Europa op defensie drastisch wordt bezuinigd. Dit in tegenstelling tot met name Rusland en China bijvoorbeeld.

Als argument tegen de federalistische visie wordt wel het doembeeld van praktische onbestuurbaarheid opgeworpen. Het is in elk geval evident dat iedere federale staatkundige constructie een duidelijke bevoegdheidsverdeling van de bestuurslagen moet kennen. In dat verband is het wellicht interessant eens te zien naar een natie die in dit opzicht zijn sporen heeft verdiend en overigens geen EU-lid is.

Zwitserland heeft een proefondervindelijk goed functionerend staatkundig systeem ontwikkeld voor een in zekere zin multinationale en multi-linguïstische statenbond oftewel (con)federatie.

De 26 kantons zijn de deelstaten van de federatie, met elk zijn eigen grondwet, parlement en regering. De kantons zijn bevoegd voor alles wat niet aan de federatie is toevertrouwd krachtens de nationale grondwet. Binnen de kantons is vaak ook veel autonomie voor de gemeenten. Er is sprake van een sterk decentraal geregeld landsbestuur kortom een adequate toepassing van het subsidiariteitsprincipe. Dat wil dus zeggen dat bevoegdheden aan het bestuursniveau worden gegeven dat het beste in staat is de toevertrouwde belangen te beoordelen en te behartigen.

Het land telt een viertal officiële talen: Duits, Frans, Italiaans en – regionaal – Reto-Romaans. Enige kantons zijn ook officieel meertalig: Bern voor Duits en Fribourg voor Frans en Duits, Graubunden voor Duits, Reto-Romaans en Italiaans.

Het Zwitsers model dat bewezen politiek, sociaal en economisch behoorlijk succesvol is verdient grondige bestudering in het perspectief van eventuele gewenste federale ontwikkelingen in Europa. Ja, ik durf het “F-woord” nog uit te spreken.

Echter, dit project moet “mutatis mutandis” dus waar nodig met wijzigingen, aangepakt worden.

Zo heeft Zwitserland drie niveaux:

1. het federale ook wel confederale genoemd, de “Confederatio Helvetica”
2. de kantons oftewel de deelstaten
3. de gemeenten.

Toegepast op een interstatelijke federatieve constructie tussen enige Europese landen moet men het volgende in het oog houden. De betreffende landen worden dan de deelstaten, de Zwitsers zouden zeggen “kantons”. Als bijkomende bestuurslaag moeten echter tussen het gemeentelijke en deelstatelijke niveau provincies, “Länder” of hoe men deze regionale verbanden ook noemt, gehandhaafd worden.

En dan de Republiek India. De president heeft een grotendeels ceremoniële functie, de uitvoerende macht ligt bij de ministerraad, geleid door de minister-president, er is een hoger- en een lagerhuis en per kiesdistrict is er één zetel te behalen.

Het land is onderverdeeld in liefst 29 deelstaten, 6 unie-territoria en 1 nationaal hoofdstedelijk territorium (Delhi).

De deelstaten hebben eigen parlementen, regeringen en premiers. Alle staten en de unie-territoria zijn onderverdeeld in districten.

Het land kent niet minder dan 415 levende talen. Het Hindi is de officiële federale taal, het Engels geldt als lingua franca voor de federale overheid om te communiceren met de staten waar het Hindi niet de officiële taal is.

Alle staten kennen een eigen officiële taal, soms meerdere, waaronder ook wel het Engels. Op deze wijze slaagt de Republiek die dit immense subcontinent omvat, erin bestuurlijk te functioneren.

Bestudering van de “Indiase blauwdruk” opent wellicht ook perspectieven voor een gefederaliseerde bestuurlijke organisatie van een Verenigde Staten van Europa.

We hoeven niet het wiel uit te vinden!

Om dicht bij huis en op een kleiner niveau te beginnen met een federatieve ontwikkeling, die toch de charme bezit van ‘the magic of thinking big’ zouden we de blik kunnen wenden naar de Lage Landen, die ooit een historische eenheid hebben gevormd en wier nauwere coöperatie een meerwaarde zal teweegbrengen.

Niet te vergeten valt dat de Benelux altijd al een proeftuin voor de Europese integratie is geweest. Het Europese Unie Verdrag erkent ook uitdrukkelijk het recht van de Benelux om vooruit te lopen in federatieve ontwikkelingen op de rest van de Unie. Dus laten we eens kijken of we via een verruimingsoperatie een Benelux confederatie gestalte kunnen geven die kan evolueren naar een federatie.

Een provinciale herindeling lijkt dan overigens wel op z’n plaats. Zo zou België, dat in zijn voortbestaan bedreigd wordt door separatistische tendensen een uitweg vinden via een “verruimingsoperatie” op weg naar een Benelux-federale staat. Historisch gezien hebben de Lage Landen in bepaalde periode een bestuurlijke samenhang gekend; op veel terreinen zou bundeling en afstemming op elkaar trouwens positief uitpakken: het zogenaamde synergetische effect teweeg brengen.

Prof. Olaf van Boetzelaer
Lid Commissie Buitenland CDA – Zuid-Holland
Internationaal Secretaris think-tank Civilistisch Appèl